

B”H

Likkutei Sichos Source Sheet

Volume 17 | Masei | Sichah 2

(1) פרשתינו ל"ג, נ"ג

וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וְיִשְׁבַּתְּם־בָּהּ כִּי לָכֵם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ לְרִשְׁתָּהּ אֹתָהּ:

You shall clear out the Land and settle in it, for I have given you the Land to occupy it.

(2) רמב"ן

והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה על דעתי זו מצות עשה היא יצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה כי הוא נתנה להם ולא ימאסו בנחלת ה' ואלו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשור וזולתן ולהתישב שם יעברו על מצות ה' ומה שהפליגו רבותינו (כתובות קי) במצות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה וידונו כמורדת האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל וכן האיש בכאן נצטוונו במצוה הזו כי הכתוב הזה היא מצות עשה ויחזיר המצוה הזו במקומות רבים באו ורשו את הארץ (דברים א ח) אבל רש"י פירש (רש"י על במדבר ל"ג:נ"ג) והורשתם את הארץ והורשתם אותה מיושביה אז וישבתם בה תוכלו להתקיים בה ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה ומה שפירשנו הוא העיקר:

AND YE SHALL DRIVE OUT THE INHABITANTS OF THE LAND, AND DWELL THEREIN; FOR UNTO YOU HAVE I GIVEN THE LAND TO POSSESS IT. In my opinion this is a positive commandment, in which He is commanding them to dwell in the Land and inherit it, because He has given it to them and they should not reject the inheritance of the Eternal. Thus if the thought occurs to them to go and conquer the land of Shinar or the land of Assyria or any other country and to settle therein, they are [thereby] transgressing the commandment of G-d. And that which our Rabbis have emphasized, the significance of the commandment of settling in the Land of Israel, and that it is forbidden to leave it [except for certain specified reasons], and [the fact] that they consider a woman who does not want to emigrate with her husband to live in the Land of Israel as a “rebellious [wife],” and likewise the man — the source of all these statements is here [in this verse] where we have been given this commandment, for this verse constitutes a positive commandment. This commandment He repeats in many places, such as Go in and possess the Land. Rashi, however, explained: “And ye shall drive out the inhabitants of the Land — [if] you dispossess it of its inhabitants, then ye will be able to dwell therein, and

to remain there, but if not, you will not be able to remain in it.” But our interpretation [of the verse] is the principal one.

3) רמב"ם הלכות מלכים פרק ה' הלכה ט' ואילך י"ב

אָסור לְצאת מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לְאֶרֶץ לְעוֹלָם. אֲלֵא לְלַמֵּד תּוֹרָה אוֹ לְשֹׂא אִשָּׁה אוֹ לְהִצִּיל מִן הָעֲפוּ"ם. וְיִחְזֹר לְאֶרֶץ. וְכֵן יוֹצֵא הוּא לְסוּחָרָה. אֲבָל לְשִׁכְן בְּחוּצָה לְאֶרֶץ אָסוּר אֲלֵא אִם כֵּן חֲזַק שֶׁם הָרֵעַב עַד שֶׁנֶּעֱשֶׂה שׁוּוֹה דִּינָר חֲטִין בְּשָׁנֵי דִּינָרִין. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ הַמְּעוֹת מְצוּיֹת וְהַפְּרוֹת בִּיקָר. אֲבָל אִם הַפְּרוֹת בְּזוֹל וְלֹא יִמָּצֵא מְעוֹת וְלֹא בְּמָה יִשְׁתַּכֵּר וְאֲבָדָה פְּרוּטָה מִן הַפִּיס. יֵצֵא לְכָל מְקוֹם שֶׁיִּמָּצֵא בּוֹ רֹחַ. וְאִף עַל פִּי שֶׁמִּתֵּר לְצאת אִינְה מִדַּת חֲסִידוֹת שֶׁהָרִי מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן שָׁנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר הָיוּ וּמִפְּנֵי צָרָה גְדוּלָה יֵצֵאוּ וְנִתְחַיְבוּ כְּלָיָה לְמְקוֹם:

It is forbidden to leave Eretz Yisrael for the Diaspora at all times except: to study Torah; to marry; or to save one's property from the gentiles. After accomplishing these objectives, one must return to Eretz Yisrael.

Similarly, one may leave Eretz Yisrael to conduct commercial enterprises. However, it is forbidden to leave with the intent of settling permanently in the Diaspora unless the famine in Eretz Yisrael is so severe that a dinar's worth of wheat is sold at two dinarim.

When do these conditions apply? When one possesses financial resources and food is expensive. However, if food is inexpensive, but a person cannot find financial resources or employment and has no money available, he may leave and go to any place where he can find relief.

Though it is permitted to leave Eretz Yisrael under these circumstances, it is not pious behavior. Behold, Machlon and Kilyon were two of the great men of the generation and they left Eretz Yisrael only out of great distress. Nevertheless, they were found worthy of death by God

גְּדוּלֵי הַחֲכָמִים הָיוּ מְנַשְׁקִין עַל תְּחוּמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמְנַשְׁקִין אֲבָנֶיהָ וּמִתְגַּלְגְּלִין עַל עַפְרָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תהילים קב טו) "כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עַפְרָהּ יַחֲנִנוּ":

Great sages would kiss the borders of Eretz Yisrael, kiss its stones, and roll in its dust. Similarly, Psalms 102:15 declares: 'Behold, your servants hold her stones dear and cherish her dust.'

אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הַשּׁוֹכֵן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲוֹנוֹתָיו מְחוּלִין. שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג כד) "וְבֹל יֹאמֵר שָׁכֵן חֲלִיתִי הָעַם הַיֹּשֵׁב בָּהּ נָשָׂא עוֹן". אֲפֹלוּ הֵלֶךְ בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת זוֹכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְכֵן הַקְּבוּרָה בָּהּ נִתְכַּפֵּר לוֹ. וְכֵאלוֹ הַמְּקוֹם שֶׁהוּא בּוֹ מְזַבַּח כְּפָרָה. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב מג) "וְכִפֹּר אֲדַמְתוֹ עִמוֹ". וּבִפְרָעוֹת הוּא אוֹמֵר (עמוס ז יז) "עַל אֲדָמָה טְמֵאָה תָמוּת". וְאִינוּ דוֹמָה קוֹלְטוֹ מִחַיִּים לְקוֹלְטוֹ אַחַר מוֹתוֹ. וְאִף עַל פִּי כֵן גְּדוּלֵי הַחֲכָמִים הָיוּ מוֹלִיכִים מִתֵּיהֶם לְשָׁם. יֵצֵא וְלִמַּד מֵיעֶקֶב אֲבִינוּ וְיוֹסֵף הַצַּדִּיק:

The Sages commented: 'Whoever dwells in Eretz Yisrael will have his sins forgiven as Isaiah 33:24 states: 'The inhabitant shall not say 'I am sick.' The people who dwell there shall be forgiven their sins.'

Even one who walks four cubits there will merit the world to come and one who is buried there receives atonement as if the place in which he is buried is an altar of atonement as Deuteronomy 32:43 states: 'His land will atone for His people.' In contrast, the prophet, Amos [7:17, used the expression] 'You shall die in an impure land' as a prophecy of retribution.

There is no comparison between the merit of a person who lives in Eretz Yisrael and ultimately, is buried there and one whose body is brought there after his death. Nevertheless, great Sages would bring their dead there. Take an example, from our Patriarch, Jacob, and Joseph, the righteous

לְעוֹלָם יְדוּר אָדָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶפְלוּ בְּעִיר שְׂרָבָה עַכּוּ"ם וְאֵל יְדוּר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ וְאֶפְלוּ בְּעִיר שְׂרָבָה יִשְׂרָאֵל. שְׁפָל הַיּוֹצֵא לְחוּצָה לְאֶרֶץ כְּאֵלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה. שְׁנַאֲמַר (שְׁמוּאֵל א כו יט) "כִּי גִרְשׁוֹנֵי הַיּוֹם מֵהַסְתַּפַּח בְּנִחְלַת ה' לֵאמֹר לֵךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים". וּבִפְרָעֵינִי הוּא אוֹמֵר (יחזקאל יג ט) "וְאֵל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ". כְּשֵׁם שֶׁאֲסוּר לְצֵאת מִהָאֶרֶץ לְחוּצָה לְאֶרֶץ כִּי אֲסוּר לְצֵאת מִבְּבֵל לְשֶׁאֵר הָאֲרָצוֹת. שְׁנַאֲמַר (ירמיה כז כב) "בְּבֵלָה יוֹבְאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ".

At all times, a person should dwell in Eretz Yisrael even in a city whose population is primarily gentile, rather than dwell in the Diaspora, even in a city whose population is primarily Jewish.

This applies because whoever leaves Eretz Yisrael for the Diaspora is considered as if he worships idols as I Samuel 26:19 states 'They have driven me out today from dwelling in the heritage of God, saying 'Go, serve other gods.' Similarly, Ezekiel's (13:9) prophecies of retribution state: 'They shall not come to the land of Israel.'

Just as it is forbidden to leave the chosen land for the Diaspora, it is also forbidden to leave Babylon for other lands as Jeremiah 27:22 states: 'They shall be brought to Babylon and there they shall be until I take heed of them... and restore them to this place.'

ב

4 מסכת כתובות ק"י, ב' / קי"א, א'

רבי זירא הוה קמשתמיט מיניה דרב יהודה דבעא למיסק לארץ ישראל דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר

§ The Gemara relates: Rabbi Zeira was avoiding being seen by his teacher, Rav Yehuda, as Rabbi Zeira sought to ascend to Eretz Yisrael and his teacher disapproved. As Rav Yehuda said: Anyone who ascends from Babylonia to Eretz Yisrael transgresses a positive mitzva, as it is stated:

בְּבֵלָה יוֹבְאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ עַד יוֹם פְּקֻדֵי אוֹתָם נֹאֵם ה' וְרַבִּי זִירָא הוּא בְּכָלֵי שְׁרֵת כְּתִיב

“They shall be taken to Babylonia and there they shall remain until the day that I recall them, said the Lord” (Jeremiah 27:22). Based on that verse, Rav Yehuda held that since the Babylonian exile was imposed by divine decree, permission to leave Babylonia for Eretz Yisrael could be granted only by God. The Gemara asks: And how does Rabbi Zeira interpret that verse? The Gemara answers that Rabbi Zeira maintains that that verse is written about

the Temple service vessels, and it does not refer to the Jewish people, as the previous verse states: "Thus says the Lord of Hosts, the God of Israel, concerning the vessels that remain in the house of the Lord" (Jeremiah 27:21). Consequently, Rabbi Zeira sought to ascend to Eretz Yisrael...

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל כְּשֶׁם שְׁאֵסוּר לְצֵאת מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל כִּי אֲסוּר לְצֵאת מִבְּבֶל לְשָׂאֵר אֶרְצוֹת רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרֵי תַרְוּיָהּ אֶפִּילוּ מִפּוּמְבֵדִיתָא לְבִי כּוּבֵי הֵהוּא דְנִפְק מִפּוּמְבֵדִיתָא לְבִי כּוּבֵי שְׁמַתִּיהָ רַב יוֹסֵף הֵהוּא דְנִפְק מִפּוּמְבֵדִיתָא לְאֶסְתּוּנְיָא שְׂכִיב אָמַר אַבְיִי אִי בְעֵי הָאִי צוּרְבָא מֵרַבְּנֵי הוּהוּ חַיִּי

§ Rav Yehuda said that Shmuel said: Just as it is prohibited to leave Eretz Yisrael and go to Babylonia, so too, is it prohibited to leave Babylonia for any of the other lands. Rabba and Rav Yosef both say: Even to go from Pumbedita to Bei Kuvei, which is located beyond the border of Babylonia proper, is not permitted. The Gemara relates: A certain man left Pumbedita to live in Bei Kuvei, and Rav Yosef excommunicated him. A certain man left Pumbedita to live in Astonia, which also lay beyond the borders of Babylonia proper, and he died. Abaye said: Had this Torah scholar wanted, he would still be alive, as he could have stayed in Babylonia.

ד

(5) רש"י כתובות ק"י, ב'

כך אסור לצאת מבבל - לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה תמיד:

(6) תוספות כתובות קי"א, א'

בבלה יובאו ושמה יהיו - אע"ג דהאי קרא בגלות ראשון כתיב י"ל דבגלות שני נמי קפיד קרא:

ה

(7) תנחומא ראה, ח'

חֲבִיבָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁבַחַר בָּהּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֵתָּה מוֹצֵא, כְּשֶׁבְרָא הָעוֹלָם, חֵלֶק הָאֶרְצוֹת לְשָׂרֵי הָאֲמוֹת וּבַחַר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מִנִּין, שֶׁכֵּן מִשָּׁה אָמַר, בְּהִנְחֵל עֲלֵינוּ גוֹיִם וְגו' (שם לב, ח), וּבַחַר לְחֵלְקוֹ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ, יַעֲקֹב חֵלֶל נְחֻלְתּוֹ (שם פסוק ט). אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, יְבֹאוּ יִשְׂרָאֵל שְׂבָאוֹ לְחֵלְקִי, וַיִּנְחֲלוּ אֶת הָאֶרֶץ שְׂבָאָה לְחֵלְקִי.

Beloved is the Land of Israel, as the Holy One, blessed be He, chose it. You find that when He created the world, He apportioned the lands to the ministering angels of the nations, and He chose the Land of Israel [for Himself]. From where [do we know this]? As so did Moshe say (Deuteronomy 32:8), "When the Most High gave nations their inheritances, etc." And He chose [the people of] Israel as His portion, as stated (Deuteronomy 32:9), "For the Lord's portion is His people, Yaakov His allotment." The Holy One, blessed be He, said, "Let Israel, who has come to be My portion, inherit the land that has come to be My portion."

(8) מכילתא בתחילתו

ועד שלא נבחרה ארץ ישראל, היו כל הארצות כשרות לדברות, משנבחרה ארץ ישראל יצאו כל הארצות. עד שלא נבחרה ירושלים, היתה כל ארץ ישראל כשרה למזבחות, משנבחרה ירושלים יצאת ארץ ישראל.

And before the land of Israel was chosen, all of the lands were kasher for speech. Once it was chosen, all other lands were excluded. Before Jerusalem was chosen all of Eretz Yisrael was kasher for altars. Once it was chosen, the rest of Eretz Yisrael was excluded.

ז

9) מהרש"א חידושי אגדות כתובות ק"י, ב'

עובר בעשה שנאמר בבבלה יבואו ושמה יהיו וגו'. ודאי למאי דמוקי ליה בכלי שרת ע"כ אינו לשון צווי דלאו בידם הוו אלא ירמיה מתנבא שכן יהיה אבל השתא דמשמע ליה דקאי אבני הגלות ליכא לפרושי שמתנבא שכן יהיה דא"כ אין הנבואה אמת דהא חזינן דכמה וכמה דסליקו מבבל לא"י אלא שהוא לשון צווי והנך דסליקו עוברים בעשה ודו"ק:

י"א

10) ליקוטי תורה בחוקותי מ"ה, ג'

הוא כוונת המצוה שהוא להמשיך אורו ית' למטה ע"י כלי המצוה והתורה הלזו והוא לשון צוותא לשון חיבור.

11) זהר חלק ג', ע"ג, א'

ובגין דאיהי גניזא עלאה יקירא, שמייה ממנש, אורייתא כלא סתים וגליא, ברזא דשמייה. ועל דא, ישראל בתרין דרגין אינון, סתים וגליא, דתנינן תלת דרגין אינון מתקשרן דא בדא, קודשא בריה הוא, אורייתא, וישראל. וכל חד, דרגא על דרגא, סתים וגליא. קודשא בריה הוא דרגא על דרגא, סתים וגליא. אורייתא הכי נמי סתים וגליא. ישראל הכי נמי דרגא על דרגא, הדא הוא דכתבי, (תהילים קמ"ז: ט) מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. תרי דרגין אינון, יעקב וישראל, חד גליא, וחד סתים.

י"ב

12) שדי חמד כללי הפוסקים

אפושי מחלוקת לא מפשינן

We do not seek to increase disagreements.

י"ג

13) מכילתא בשלח ט"ו, י"ז

ד"א בהר נחלתך תורה נקראת נחלה שני' (במדבר כ"א י"ט) וממתנה נחליאל: ישראל נקראו נחלה שני' (דברים ט' כ"ו) והם עמך ונחלתך: ארץ ישראל נקראת נחלה שני' (שם כ"ו א') והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה: בית המקדש נקרא נחלה שני' בהר נחלתך: יבואו ישראל שנקראו נחלה לארץ ישראל שנקראת נחלה ויבנו בית המקדש שנקרא נחלה בזכות תורה שנקראת נחלה לכך נאמר בהר נחלתך:
